

Motion till riksdagen 2005/06: MJ58

**av Åsa Domeij och Jan Lindholm (mp)
med anledning av prop. 2005/06:182**

Miljöbalkens sanktionssystem, m.m.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på antalet medlemmar för miljöorganisationer med talerätt enligt 16 kap. 13 § miljöbalken bör sänkas till 500.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet i 16 kap. 13 § miljöbalken på att en miljöorganisation skall ha funnits i tre år för att ha talerätt sänks till ett år.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att talerätten bör utvidgas till att omfatta fler organisationer, t.ex. friluftorganisationer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att talerätten bör utvidgas till att omfatta även enligt miljöbalken anmälningspliktiga ärenden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att miljöorganisationerna bör ges rätt att överklaga tillsynsbeslut.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omprövningar av tillstånd.

Begränsningar av miljöorganisationernas talerätt

Enligt 16 kap. 13 § miljöbalken får en förening som enligt sina stadgar har till ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöintressen överklaga domar och beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken. För att få överklaga domar och beslut skall en förening ha bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år och ha lägst 2 000 medlemmar. Miljöorganisationernas talerätt har alltså begränsats på två sätt. För det första är det enbart beslut om tillstånd, godkännande eller dispens enligt miljöbalken som får överklagas. Detta innebär att t.ex. tillsynsärenden faller utanför talerätten. För det andra ställs krav på lägsta medlemsantal och varaktighet. Dessa regler medför att de

Fel! Okänt namn på

flesta miljöorganisationerna inte omfattas av rätten att överklaga beslut enligt miljöbalken.

I flera fall har miljödomstolarna och miljööverdomstolen funnit att kriterierna för miljöorganisationernas talerätt, enligt 16 kap. 13 §, inte uppfyllts. I de flesta av dessa fall har det berott på att föreningarna haft färre än 2 000 medlemmar. Också frågan huruvida en miljöorganisation har som ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen har varit uppe till bedömning. En miljödomstol fann att en lokalförening till Friluftsförbundet inte hade talerätt eftersom föreningen inte hade som ändamål att ta till vara miljö- eller naturskyddsintressen. Enligt föreningens stadgar har den till ändamål att bl.a. arrangera friluftsliv.

Miljöorganisationernas deltagande i miljöprocesser

Inför Miljöbalkskommitténs slutbetänkande (SOU 2005:59) gjordes en undersökning av miljöorganisationers överklaganden hos miljödomstolarna och miljööverdomstolen. Denna sammanställning visade att sammanlagt 17 fall överklagades av miljöorganisationerna under den tvåårsperiod som undersökningen omfattade. I snitt prövade varje miljödomstol ett ärende per år, som överklagats av en miljöorganisation. De mål som prövades under perioden hade överklagats av Svenska Naturskyddsföreningen, länsförbund inom Naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening och Föreningen Svenskt Landskapsskydd. En förklaring till att den absolut största delen av de mål som prövats har överklagats av Svenska Naturskyddsföreningen beror på att reglerna i 16 kap. 13 §, kravet på minst 2 000 medlemmar, gör att många mindre miljöorganisationer inte har rätt att överklaga. Miljöorganisationernas engagemang i miljöprocesser påverkas starkt av att de har begränsade resurser och begränsad tid för detta arbete. Utvärderingen visar att alla inblandade parter till mycket stor del upplever miljöorganisationernas deltagande som positivt – speciellt då de kommer in tidigt i processen.

Utvidga talerätten

Miljöpartiet anser att talerätten för miljöorganisationer bör utvidgas. Antalet överklaganden från miljöorganisationer har hittills varit lågt. Prövningsmyndigheterna har fått intrycket att miljöorganisationerna noggrant överväger vilka ärenden och frågor de ska bevaka. Myndigheterna har kommit fram till slutsatsen att miljöorganisationerna, genom sin medverkan, bidragit till fördjupade och skärpta miljöprövningar. Miljöorganisationerna kan också ha bättre förutsättningar att formulera yttranden och överklaganden än enskilda sakägare. Miljöorganisationernas kompetens kan bidra till en effektivare miljöprövning för såväl verksamhetsutövare som prövningsmyndighet.

Fel! Okänt namn på

Kravet på antalet medlemmar i 16 kap. 13 § miljöbalken bör sänkas till 500. Färre än hälften av miljöorganisationerna uppfyller kraven i 16 kap. 13 § miljöbalken. Om fler miljöorganisationer ges talerätt ökar möjligheten att tillvarata deras kompetens och därigenom förbättra miljöprövningarna. Den nuvarande utformningen av talerätten medför även att många lokala och regionala miljöorganisationer är utestängda från möjligheten att överklaga miljöbeslut, eftersom det i stora delar av landet knappast finns lokala eller regionala organisationer med 2 000 medlemmar. Med ett sänkt krav på antal medlemmar ges även talerätt till fler organisationer med goda kunskaper om lokala och regionala miljöfrågor. Erfarenheterna visar att lokala och regionala miljöorganisationer engagerar sig i miljöprövningar inom sitt eget geografiska område. Vi föreslår också att kravet i 16 kap. 13 § miljöbalken på att en miljöorganisation ska ha funnits i tre år för att ha talerätt ska sänkas till ett år.

Termen "miljöorganisationer" ger en alltför snäv avgränsning. Talerätten bör utvidgas till att omfatta fler organisationer som Friluftsrådets riksorganisation, Sportfiskarna och liknande. Dessa har visserligen en verksamhet som huvudsakligen är inriktad på medlemmarnas möjligheter att bedriva ett rikt friluftsliv. Deras ändamål och syften sammanfaller dock ofta med miljöorganisationernas, men från en något annan infallsvinkel. Sportfiskarna bör t.ex. ges rätt att överklaga vattendomar.

Miljöorganisationernas talerätt bör utvidgas till att omfatta anmälningsärenden enligt miljöbalken. På samma sätt som för dispensärenden bör miljöorganisationerna ges möjlighet att agera i de anmälningsärenden som de får kännedom om. Då en anmälningspliktig verksamhet etableras kan det bli fråga om svåra avvägningar. Då är det viktigt att fånga upp de opinionsyttringar som kan förekomma hos miljöorganisationerna eller hos allmänheten.

Vi föreslår att miljöorganisationerna ska ha möjlighet att överklaga tillsynsbeslut samt få till stånd tillsynsbeslut.

Vi anser att det ska finnas krav på myndigheterna att initiera omprövningar av äldre tillstånd. Omprövningsbeslut eller beslut om uppdatering av villkor ska kunna överklagas av en miljöorganisation. Om myndigheterna inte uppfyller kraven att initiera omprövningar ska detta vara möjligt att överklaga för miljöorganisationerna. På detta sätt ges miljöorganisationerna indirekt rätt att initiera omprövningar av äldre tillstånd till verksamheter.

Miljöorganisationerna har numera talerätt när det gäller ärenden enligt väglagen och järnväglagen. Ett problem här är att organisationerna kommer in så sent i processen, när många frågor redan är avgjorda. Det är viktigt ur demokratisynpunkt att miljöprövningar sker tidigt i processen.

Vi anser att alla typer av ärenden i plan- och bygglagen som kan leda till miljöpåverkan skall vara möjliga att överklaga för miljöorganisationerna. Detta gäller i första hand alla ärenden i PBL som ska föregås av MKB samt detaljplaneärenden.

Stockholm den 18 april 2006

Åsa Domeij (mp)

Jan Lindholm (mp)